

GAZETA POLSKA

Prenumerata w miejscu kwartal-
nie złp. 12 — miesięcznie złp. 4.
Ner pojedynczy gr. 10.

N^{RO} 32.

Prenumerata na prowincji z opłatą
pocztową złp. 20 kwartalnie.

w Warszawie dnia 3 Lutego 1829 roku w Wtorek.

WIADOMOŚCI HANDLOWE.

WARSZAWA. — Na ostatnich targach płacono: pszenicę 28 do 37; żyto 10 do 12½; jęczmień 8 do 9½; owies 5 do 6½ złp. za korzec.

LONDYN d. 16 stycznia. (Wyjątek z listu.) Lubo dotychczasowe podania o niepomyślnych zbiorach w Wielkiej Brytanji, w większej części przesadzone były, nie można jednak zaprzeczyć że jest nie mały deficit w zbożu w miarę jego potrzeby, który żeby za wiele nie powiedzieć, 2 a najwięcej 2½ mil. kwarterów uczynić może. Teraźniejsze ceny utrzymują się bez względu na nadzwyczajnie liczny dowóz zboża, którego, licząc w to zapasy jakie były pod klaczem rządowym, już 8 do 900,000 kwarterów w Anglii oclono. Gdy dowóz zmniejszy się, ceny podniosą się nieochybnie, ale jeżeli bez względu na zimową porę czasu, z zachodu i z południa zboże dowozić będą, trzeba się spodziewać, że zmianie uledek będą musiały.

He wiadomo, żeby Anglja nie doznała niedostatku w zbożu, powinna sama wydać circa 12 milionów kwart. pszenicy. Ztąd rezultat, że jeżeli najwyższy jej deficit czyni 2½ mil. kw., miała Anglja w tegorocznym zbiorze 9½ mil. kwarter. pszenicy, co nieomylnie do nowego zbioru wystarczy, a tak aż do tego czasu będzie się mogła obejść bez zboża zagranicznego. (*) W takim stanie rzeczy, gdyby właściciele zboża już teraz uczuwać obawę i raptownie chcieli się pozbywać, ceny utrzymałyby się nie mogły, bo tutejsi znakomitsi kapitaliści nienajchętniej wdają się w spekulacje zbożowe, i nie chcieliby kupować zboża tanio im oddawanego. Ale tego przypadku obawiać się nie masz przyczyny. Mała nader liczba jest właścicieli, którzy spieszą ze zbożem swoim na targ, a jeżeli dowóz dotychczasowy w zbożu zagranicznym przeszedł oczekiwanie, z dru-

(*) Pod względem rachuby, nie masz nic przeciw temu, ale gdy wiadomo z pewnością, że pszenica tegoroczna angielska, nie tylko pod względem ilości, ale i co do dobroci ziarna, nie odpowiada potrzebom, tak dalece: że nie może być użyta na mąkę dla okrętów, jako do konserwy niezdatną, można się spodziewać, że dowóz zboża zagranicznego może być większy niżeli pi-
zący mniema.

(P. R.)

gięj strony, nie prawie zboża angielskiego na targ londyński nie dostawiają. Ta okoliczność zraża że są amatorowie na zboże zagraniczne i staje się dobrą na przyszłość przepowiednią. Dodamy do tego uwagę nader ważną, to jest: że z prowincji przybywa ciągle dużo kupców po zboże do Londynu, co jest dowodem, że zapasy krajowe nie są obfite, skoro na zaopatrzenie okolic swoich nie wystarczają.

Dowóz zboża z Francji i Hiszpanji trwa bez przerwy, a z morza śródziemnego i z Ameryki spodziewają się takowego; z Hiszpanji wszakże, bardzo mało co przybywa. He rzeczywiście wywożą zboża z Londynu wewnątrz kraju nie można oznaczyć, w tej chwili przynajmniej bardzo mało.

WIADOMOŚCI KRAJOWE i ZAGRANICZNE

KRÓLESTWO POLSKIE — Warszawa.

— W dniu 4 lutego r. b. o godzinie 11tej zrana odbędzie się w sekretarjacie kommissji rządowej spraw wewnętrznych i policji licytacja na dostawę 220 ryz papieru, oraz wydrukowanie tyleż ryz tabell do spisu wojskowego. Wzywają się JPP. Drukarzy i handlujących papierem, mających chęć podjęcia się tej dostawy, aby się w dniu i miejscu przeznaczonóm stawić chcieli.

Warunki licytacji są każdego czasu w sekretarjacie kommissji rządowej spraw wewnętrznych i policji do przejrzania.

— Potrzebując dla dozorstwa białogorskiego 30,000, trzydzieści tysięcy funtów miedzi czystej w sztorach, czyli w vierkantach, mam honor niniejszemu wezwać osoby chęć dostawy mających, iżby najdalej do dnia 10 lutego r. b., godziny dwunastej w południe, deklaracje swe opieczętowane na ręce podpisanego złożyli, które w tymże dniu o godzinie piérwszej z południa w wydziale górnictwa krajowego na sessji plenarnej rozpieczętowane i zdecydowane zostaną.

Cena od której deklaracje ia minus podane być mają, ustanowiona została, za jeden funt miedzi czystej w vierkantach z dostawą do Białogona pod Kielcami w w

Handwritten signature or mark in the right margin.

jewództwie krakowskiem położonego, po złotych polskich jeden, groszy dwadzieścia jeden. Nro zlp. 1 gr. 21.

Warunki dotyczące się tej odstawy, od godziny 8mej zrana do godziny 6tej wieczór w składzie rządowym piódów górniczych w Marywillu przy ulicy Senatorskiej, przejęzane być mogą. — w Warszawie dnia 28 stycznia 1829 r.

Kommissant składu. *Jakob Liedtke.*

Zdanie sprawy towarzystwu wyrobów zbożowych na zebrańiu ogólném akcjonariuszów d. 15 stycznia.

(Ciąg dalszy.)

Drugim głównym źródłem wydatków, są officjaliści i służba. Zdrowie i interessa nie dozwoliły panu Strączyńskiemu, który od założenia kamienia fundamentalnego aż do zmielenia młynu parowego sprawował obowiązek dyrektora zakładu z wzorową gorliwością i poświęceniem, oddać się dalej temu obowiązkowi. Uwolniony na własne żądanie, a powołany na to ważne miejsce P. Justyn Kreiniky, który do czynności, charakteru, łączy wiadomości handlowe, dyrektorowi zakładów towarzystwa nieodbitie potrzebne. JP. Gastel użyty został do prowadzenia xiąg. Liczne stosunki z piekarzami, obrachunki z mnóstwem osób, nie pozwalają obejść się bez buchaltera. Pisarz jeden ciągle kupnem zboża, drugi sprzedają mąki i chleba wyłączenie będą zatrudniony. Podróż przez jednego z członków rady odbyta dla zwiedzenia młynów tego rodzaju w Guben, w Magdeburgu i w Berlinie istniejących, przekonała nas, że pomysłny byt towarzystwa zawisł najbardziej od dobrego młynarza naczelnego. Szczęśliwi nader byliśmy w doborze na to miejsce JP. Tribut, ucznia szkoły sztuk i kunsztów w Chalons, który do zalet osobistych, łączy jeszcze gruntowne wiadomości teoretyczne i praktyczne do ważnego miejsca które zajmuje, dyrygowania młewem i machiną, nieodbitie potrzebne. — Oddawna szukamy młodzieńca Polaka, któryby pierwsze skończywszy szkoły, mając już usposobienie technologiczne, mógł się przy nim wprawiać, aby go mógł wyręczać i z czasem nastąpić; lecz się dotąd nikt podobny nie zgłosił. Potrzebny nam jest także pomocnik P. Tribut, bo gdy młyn dzień i noc pójdzie, on sam jeden nie mógłby podolać ogromu pracy. Następnie czeladź do młynu służbowa, dniem i nocą jest potrzebna: 6 palaczy, 4 do odbierania, 8 do nasiekiwania kamieni, 6 do usługi pylla, 4 do zaopatrywania kamieni i pylli, 4 do chędożenia zboża, 6 do mięszania mąki, 8 do usługi spichrza. Razem 46.

Zamiarem naszym jest wszystkich tych ludzi stołować, czujemy nawet potrzebę sprawienia im jednostajnych mundurów dla uporządkowania służby i zaprowadzenia ścisłej subordynacji, która jest nieodzowną w tym nawale pracy nagłej w dzień i w nocy, gdzie najniebezpieczniejsza nieostrożność grozi niebezpieczeństwem. Z mąką młyna naszego na sucho mieloną przy jej na chleb wypiekanu, inaczej obcho-

dzić się trzeba, jak z mąką z młynów tułéjszych, która z kropionego zboża musi być wymieloną. Niechcąc okupować kosztownego doświadczenia i wystawić się na straty różnego rodzaju, wołaliśmy sprowadzić piekarza który w Berlinie z mąki podobnegoż młyna, Danermehl nazwanć, już chleb wypiekał.

Ukończają się sprzęty do piekarni potrzebne, wkrótce i ta część czynności rozpoczęta będzie. Z początku nie wielką ona ilość czeladzi zajmie. Gdy atoli piekarnia stanie już na stopie właściwej, jeśli zwłaszcza przyjdzie do wypiekania sucharów dla marynarki, dziennie 40 ludzi potrzebować będzie. Ogólny przewidziany wydatek młyna, na opał, ludzi, smarowidło i potoczne wydatki, wyniesie najwięcej 12,000 miesięcznie.

Według dotychczasowych doświadczeń, ilość młewa dziennego odpowiedziała oczekiwaniu; przez dzień i noc można rachować na zmielenie na 12 kamieniach: żyta korecy 300 i onych razem spytłowanie, pszenicy korecy 340. Operacja ta razem się odbywa, tak iż pomiędzy mąką pytłową a razową mała jest u nas w cenie różnica.

Uważając w roku dni roboczych 320, możnaby zemleć żyta korecy 96,000, pszenicy 80,000; pokazuje się z tego, że większa daleko jest korzyść młéc pszenicę jak żyto, tćm większa na ilość otrzymanej mąki, jak to później objaśnimy, 300 korecy na dzień pszenicy rachując przez rok dni roboczych 320, kosztu młewa wypadną na korzec każdy zlp. 1 gr. 15. Liczyć zaś bezpiecznie można przynajmniej na zlp. trzy opłaty od młewa na korzec pszenicy. Mąka nasza nie ubiega się dotąd o prym z marymontską, i nie jest naszym zamiarem robić podobną. Gdyby był zysk na sprzedawaniu tak pięknej mąki, niezawodnie mogliśmy ją zrobić, równie piękną, lecz na to aby jej parę korecy sprzedać nie warto czynić zachodu. Musimy oglądać się, jak nasze massy pozbywać, a za granicą tćj pięknej mąki bardzo mała jest sprzedaż. Młyn nasz wydaje nawzajem daleko więcej mąki pierwszego numeru, jaka jest na chleb w Anglii, Francji, Ameryce, w Antillach i Brezylji, zwykle używana.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

— Wyszła z druku w tych dniach *Grammatyka* czyli zasady języka łacińskiego przez Józefa Korytkowskiego M. O. P. A. p. T. C. W. M. O cenie i miejscu sprzedaży nastąpi powtórne uwiadomienie, wszelako na teraz życzący sobie ją nabyć, mogą się zgłosić do autora pod Nro 115 przy ulicy Piwnćj na pićrwszćm pićtrze mieszkającego.

— Posąg Kopernika dopiéro został w połowie odlany. To jest popiersie, jedna rćka całkowicie, a druga po ramię. Z odlanu najeżonego jeszcze chropowatością, nie można powziąć wyobrażenia, jakie będzie wykończone dzieło; ale model gipsowy kolosalnej wielkości, uderza wspaniałością rysów i wyrażenem. Druga połowa modelu, czyli dolna

część jego (Kopernik wydanym będzie w siedzącej postaci) znajduje się w miejscu, gdzie posąg odlewać mają. Jeszcze nie zaczęto oblepiać jej dla otrzymania formy, w którą roztopiony metal nalany będzie. Jak się zdaje, przynajmniej kwartał upłynąć musi, nim ukończone zostaną potrzebne przygotowania. Tak więc najprędzej w środku lata, albo na początku jesieni, posąg ten stanie na miejscu, gdzie będzie ozdobą stolicy, pamiątką gorliwości towarzystwa P. N. i wielu z pomiędzy ziomków, a nadewszystko gorliwości czcięgodnego *Staszica*. (D. P. K.)

— Dziś zimna stopni 6.

ANGLJA. Jedna z gazet irlandzkich donosi, że pułkownik Vallencey odkrył, iż ułamki języka punickiego, znajdujące się w Plautusie, nie są czem innem, tylko irlandzkim językiem. Miejsce to *Handone silli hanum bene silli in mustine*, tłumaczy w ten sposób: *Gdy Wenus kogo względami obdarza, zwykle towarzyszy jej jakie nie-szczęście.*

— *London - Gazette* jest jedyną urzędową gazetą w Anglii, ale zawiera tylko publiczne obwieszczenia rządu i władz, nie umieszcza zaś żadnych artykułów politycznych. Tamto czytać można długie spisy bankructw i procentów przez kuratorów zapłaconych. W ogólności o pismach angielskich możnaby teraz to samo powiedzieć, co o terażniejszych stronnictwach w Anglii. Nie ma teraz właściwie systematycznej przeciw ministrom opozycji, jak bywało dawniej. Sława księcia Wellingtona wiąże jak gdyby czarodziejskim sposobem wszystkie stronnictwa. Jedni mają nadzieje, drudzy obawiają się, aby nie stracili tego co mają.

FRANCJA. — *Z Paryża dnia 22 stycznia.* — Gazety paryżkie napelnione są od niejakiego czasu uwagami nad nowym prawem municypalnem, które ministrowie sejmowi mają przedłożyć. Dziennik rozpraw zbija rozumowania tych, którzy sądzą, że z powodu tegoż prawa monarchja uszczerbek ponieść, a demokracja górę wzięść może; idzie tu bowiem tylko o pojednanie gmin z szefami biórowymi. *Messenger de chauxbres*, który już pićwój dowodził; że burmistrzów król ma mianować, a rady municypalne gminy winne wybierać, objaśnia teraz rozmaite władze tych atrybucje. Obowiązki burmistrza, czyli mera, są dwojakie; raz jest on agentem korony dla pełnienia władzy wykonawczej; drugi raz jest agentem gminy dla przestrzegania jej interessów. W pierwszym względzie, jako ostatnie łańcucha administracyjnego ogniw, nie może ulegać kontroli rady gminnej; w drugim względzie, będąc niejako jej pełnomocnikiem i administratorem jej funduszów dla dobra pospolitego, zostawać winien pod nadzorem rady gminnej. Ale gdy zdarzyłby się mogło iżby rada gminna, wydatków jakich dla dobra pospolitego odmawiała, więc prefekt pod własną odpowiedzialnością powinien mieć prawo potrzebne summy wyasygnować, gdyż dla wzbraniania się kilku radców nie

można odmawiać potrzebnych wydatków. Co się tyczy wydatków z funduszu, którego ciężar sama gmina miejska na siebie wkłada, tym może sama rozrządzać, bo jej najcenniejszą są wiadome naglące potrzeby miejscowe.

— Z powodu spodziewanego przyjazdu księcia Polignac z Londynu, domyślają się niektóre gazety, że jemu powierzy król uformowanie nowego ministerjum. Wszakże już niezawodną jest rzeczą, że przyjeżdża do Paryża dla wzięcia instrukcji o interesach greckich.

— Zapowiedziano już powrót wojska z Morei, a nawet kilku officerów przybyło już z Grecji do Tulonu. Gazetom liberalnym nie podobają się ten krok ministrów, jako zgubny dla Greków. X. Pradt rozumuje to, że w tym przedmiocie. Według niego powrót wojska nie powinien teraz zależyc od rządu francuzkiego, ale od sułtana, bo jeśli on nie potwierdzi oswobodzenia Greków, lub jeśli nieda dostatecznej rękojmi, traktat londyński nie będzie wykonany i wojsko francuzkie będzie musiało pozostać w Morci. Zresztą dla utrzymania samych Greków w zgodzie, potrzeba dłuższego pobytu Francuzów pomiędzy nimi.

— Deputowani i parowie zjeżdżają się już na sejm i miewają już posiedzenia przygotowawcze, na których generał Thiars jest bardzo czynny.

— Dnia 7 stycznia pojedynkowali się w lasu bułońskim dwaj Anglicy, wskutku gry. Po pićwrszych wystrzałach pogodzili ich sekundanci. Jeden z pojedynkujących, chcąc przekonać przeciwnika, że umyślnie chybił, powiesił kapelusze na drzewie i przestrzelił go w samym środku.

— *Messenger* donosi, że z Lizbony nadesłane depesze potwierdzają wiadomość o wyzdrowieniu Don Mignela.

NIEMCY. — Wnoocy na nowy rok zaszły rozruchy pomiędzy uczniami w Getyndze; kilku z nich zostało ranionych.

— Na teatrze berlińskim grano kilkakrotnie operę Auber'a *Niema z Portici*. Recenzenci berlińscy przyznają więcej zasługi poecie niż kompozytorowi.

— Księstwo Neufchatel i Valengin, sławne dotychczas z przemysłu taniejszych zegarmistrzów i fabrykantów wyrobów bawelnianych, utracą teraz tę źródła pomysłności, gdyż wszyscy niemal mieszkańcy rzucili się do uprawy wina od czasu, jak się przekonano, że winnice ich wydają wino wyrównyujące szampańskiemu, a nawet mocniejsze od niego. P. Bouvier, który odkrył sekret Szampańczyków w postępowaniu w czasie fermentacji i zastosował go pomysłnie w winnicach neufschatelskich został liwerantem win dla dworu króla J. pruskiego.

— W ciągu r. 1828 zawiązały się w Erfurcie i Mühlhausen towarzystwa w celu zachęcania do przemysłu. Do działań towarzystwa w Erfurcie należy wykład publiczny o potrzebie pracowitości przemysłnej i założenie czytalni.

— W Krefeldzie zawiązano towarzystwo w celu poprawy moralnej więźniów, zależy one od düsseldorfskiego.

— W Bonn zakazano maskowania się, które tam zwycajem było wnoocy z Wielkiej Soboty.

— Donoszą ze Sztokholmu, że na żadnym jeszcze sejmie szwedzkim, nie grał stan włościański tak ważnej roli, jak na teraźniejszym. W izbie stanu duchownego uczyniono wniosek względem jawności obrad. W izbie szlacheckiej uczyniono wniosek, aby prosić króla, iżby nie kazał przeskazywać zakładaniu nowych teatrów prywatnych i zniósł monopoljum teatru królewskiego.

— Należałoby się dziwić, dla czego na Dunaju nie zaprowadzono jeszcze żeglugi parowej, ale jest rzeczą pewną, że rzeka ta stawia jej niezwykajne przeszkody i w niektórych miejscach jest dla niej za bystrą. Rząd austriacki chciał zaprowadzić podobną żeglugę na rzece Po, ale i tam nie powiodła się zrazu, dopiero lata zeszłego urządzono na niej regularne statków parowych użycie. Ten sam który budowę tych statków do rzeki Po zastosował, otrzymał niedawno polecenie, iżby to samo uczynił dla żeglugi dunajskiej. Statki jego o sile 60 koni idą tylko o $3\frac{1}{2}$ stop wiodzie.

— Pewien lekarz w Wroclawiu sądzi, że przyczyną wścieklizny u psów jest także raptowna zmiana temperatury, a szczególnie nagle wpuszczanie ich z mrozu do izby mocno rozgrzanej.

— Akademia umiejętności w Berlinie miała w dniu 24 stycznia, jako w rocznicę urodzin Fryderyka II publiczne posiedzenie. Między innemi zwrócono na tém posiedzeniu uwagę na dzieło profesora Bessel z Królewca, pod tytułem: *Untersuchungen über die Länge des einfachen Secunden-Pendels*, które zawiera nader ważne odkrycie w naukach fizyczno-matematycznych; czytano rapport badań naukowych P. Erdmann, podjętych w czasie podróży do północnej Azji, a dotyczących geognozji, meteorologii, klimatologii i magnetyzmu. Pan Buch czytał o rozproszonych blokach obcej formacji, a P. Weiss o znajdowaniu się w marchji brandeburskiej i w okolicach Berlina kości słoniowych i mamutowych.

— Stany prowincji pruskiej otworzyły posiedzenia swoje w Królewcu dnia 18 stycznia.

— Od wielkiej nocy roku zeszłego utrzymuje Królewiec swoim kosztem 2000 dzieci ubogich w szkołach bezpłatnych.

— W Kolonji otworzono dnia 19 stycznia nowy teatr, mogący pomieścić do 1600 osób.

— W Monachium odebrano list od księcia Kantakuzeno, który niedawno z synem swoim pojechał do Grecji; w piśmie tém wyraża: „Spodziewam się widzieć dnia jutrzejszego w Patras z prezydentem. Przybywa on z Poros na konferencję trzech posłów mocarstw sprzymierzonych, i dla urządzenia spraw publicznych, o ile to będzie można uczynić w kraju wyniszczonym i opustoszałym. Wszystko tu zniszczone, cokolwiek ręka ludzka wystawiła, cokolwiek żyło, lub wegetowało; uedza Poloponezu nie

jest do opisania. Posiadanie baraki z desek, należy do zbytowych własności. Drzewa wszystkie popalone: podług zdanych dotąd raportów, zniszczył nieprzyjaciel 600,000 drzew oliwnych i 150,000 figowych w samym tylko Poloponezie, innych prowincji w to nierachując. — Na posiedzeniu bawarskiej akademji umiejętności, odbytém dnia 17 stycznia w Monachjum, udzielił radca nadzworny Döllinger, spostrzeżeń swoich nad odkrytymi przez Browne w ciałach poruszeniami molekulów. Uważał on tylko pyłki roślin, a mikroskop, jakiego używał przez ulepszenia Pana Merz, dogodniejszy jest od szkiele Frauenhofera do podobnych obserwacji, albowiem powiększa bardziej przedmioty.

ZJEDNOCZONE KRAJE AMERYKI POŁNOCNEJ. — Z Nowego Jorku, dnia 15 grudnia. Nowe towarzystwa ogrodnicze ciągle się u nas zawiązują. W mieście Genewa połączyło się niedawno 10 najznakomitszych obywateli, aby utworzyć podobne towarzystwo dla zachodniej części kraju nowojorskiego.

— W południowej Karolinie znajduje się instytut lekarski mający wielkie wzięcie, a osoby prywatne założyły dla jego użytku teatr anatomiczny i bezpłatną klinikę.

— Gazeta Wirgińska nie kontenta jest z wyboru generała Jackson. „Przemienły już, są jej słowa, najlepsze dni rzeczypospolitej. Roku 1800, podobnie jak dziś, mocną była strona przeciwna, ale żądała Jeffersona; dziś żąda Jacksona. Tamten był jednym z największych polityków, tego znamy tylko z czynów krwawych. Jeśli nas dotychczas różgami chłostano, teraz będziemy katowani. Franklin nie byłby zapewne życzył widzieć ojczyznę w czasie późniejszym, gdyby był mógł przewidzieć, że prawie we 20 lat dostaniemy się pod władzę generała Jacksona.

— Wyszedł tu słownik języka angielskiego, obejmujący 70,000 wyrazów, gdy tymczasem zwyczajne słowniki angielskie zawierają ich tylko po 38,000, a najlepszy Todda tylko 58,000. W etymologicznym oddziale zadał sobie autor wielką pracę dla wykazania podobieństwa wyrazów angielskich z językami pierwotnemi narodów między morzem Atlantykiem i Gangesem, a co do pisowni i wymawiania, odniósł wszystko, ile można było, do prostego systemu. W naukowej części pomnożył język kilkoma tysiącami wyrazów; szczególnie zaś miał baczenie na geologję, mineralogję, chemję, zoologję i botanikę. Wiele wyrazów ważnych bardzo dokładnie oznaczył.

— Niejaki P. Sparks podjął był na wiosnę roku 1828 podróż do Europy dla zbierania matejjałów do hjiografii Washingtona i dla wyjaśnienia najważniejszych zdarzeń historii północnej Ameryki, od początku wojny o niepodległość. Starania jego nie były bezskuteczne; w lipcu wyjechał z Niemiec do Paryża i tam w publicznych archiwach szukał objaśnień dyplomatycznych i wojskowych i papierów dotyczących amerykańskiej rewolucji, tudzież wojny francuzkiej z osadami; między innemi znalazł całą korespondencję Franklina z gabinetem francuzkim, dowodzącą zacnego, niepodległego i patriotycznego charakteru tego męża. Z Paryża wyjechał do Londynu, gdzie mu również otworzono archiwa dyplomatyczne. (C. R. P.)

TEATR NARODOWY. Dziś tragedja: *Andromaka*; i komedja: *Serce rozdzielone*.